

QUAESTIO II.

DEMONSTRATUR EXISTENTIA DEI.

14. In praesenti quaestione existentiam Dei contra Atheos vindicabimus. Ut autem ordini et perspicuitati consulamus, quinque argumenta, seu *quinq̄e vias*, quibus S. Thomas in l. p. q. 2. art. 3. hanc veritatem demonstrat, totidem Thesibus evolvemus, eorumque vim in plena luce ponere curabimus. Etenim si superficialiter tantum considerentur; per haec argumenta affirmative responderetur evidenti demonstratione tantum quaestioni: *An Deus sit*, quatenus *nomine Dei* omnes intelligunt *primū aliquid movens immobile, primam causam efficientem a nullo causatam, ens necessarium, ens omnium perfectissimum, primum gubernans per intellectum*. Eorumdem autem argumentorum vim intimius penetranti, praesertim si collective sumantur, responderetur inchoative ipsi quaestioni: *Quid Deus sit*.

THESSIS IV.

Existit primus aliquis motor immobilis.

PRAENOTIONES.

15. **Quidquid movetur, ab alio movetur.** Ad huius principii intelligentiam animadvertis nos in Thesi accipere *motum* generaliter pro quolibet *transitu de potentia in actum*. Qua in acceptione motus, iam continetur in germine principium cui innititur Theseos demonstratio, nempe: *quidquid movetur, ab alio movetur*. Quod principium rite intellectum maxima gaudet evidentiā, etenim *moveri* est accipere perfectionem qua quis caret, id autem quod caret aliqua perfectione non potest eam dare sibi ipsi, secus parentia alicuius rei esset per se causa talis rei, quod repugnat. Insper in ipsis entibus, quae aliqua specie motus movent seipsa, in quo sit transitus de potentia in actum nempe in substantiis viventibus, nequit dici subiectum, quod sic movetur, movere seipsum *primo*, secus esset idem secundum idem movens et motum, quod repugnat. Quod si dicas ipsum moveri a suis partibus secundum quarum unam movet et secundum aliam movetur, adhuc non moveret seipsum *primo* sed moveretur *ab alio*, nempe a partibus tum accidentalibus tum substantialibus, quibus resultat compositum, et ultimatum moveretur ab ipsa causa efficiente compositi, sive haec sit generans, sive sit ipsa causa prima. Nam quolibet compositum pendet tum quoad esse tum quoad operari a suis partibus sive accidentalibus sive substantialibus, has autem a generante accepit ac proinde virtutem movendi seipsum a sua causa efficiente non a seipso habet.

PROBatur THESIS.

16. I. Quidquid transit de potentia in actum, id obtinet virtute activa illius, quod est actu vel formaliter vel eminenter secundum talem actum seu perfectionem. Atqui tum nos, tum caetera entia sensibilia transimus de potentia in actum perfectionum sive accidentalium sive substantialium. Ergo existit aliquod ens cuius virtute perficiuntur. Quod si et ipsum perficiatur ab alio, necesse est devenire tandem ad aliquod ens in seipso adaequate perfectum, quod sit ita in actu vel formaliter vel eminenti omnium perfectionum quas causat, ut a nullo alio indigeat moveri seu perfici.

II. Confirmatur Thesis argumento analyticō. In entibus, quae exsistere percipimus, ab infimis ad supra, invenimus 1º potentialitatem ad perfectiones tum accidentales tum essentiales, 2º transitum de potentia ad actum perfectionum substantialium ita coordinatum ut inferiora a superioribus perficiantur, 3º in ipsis entibus perfectioribus nobis notis invenimus insufficientiam ad suas perfectiones essentiales sibi causandas. Atqui nihil fit sine proportionato agente. Ergo extra omnia haec et quaecumque alia mobilia entia, datur aliquod ens immobile idest quod ad nullam perfectionem sit in potentia, quum omnes acti possideat, eo quod omnia moveat ad earum perfectiones. *Minor* est principium per se nobis notum.

Maior probatur quoad 1º nempe in omnibus entibus mundanis inveniri potentialitatem. Nam a) materia prima utpote pura potentia subiectiva aliunde perfici debet nempe ab actu primo corporis, idest a forma substantiali: b) corpora simplicia seu elementaria (quae falso a quibusdam autemantur esse prima principia intrinseca constitutiva corporum, ut demonstravimus in Cosmologia) sunt in potentia tum ad motum localem propter connaturalem *inertiam* omnium corporum (ut apud physicos constat), tum ad plures perfectiones accidentales, quas ab extrinseco accipiunt, tum ad mutationes substantialies, quibus virtute agentis proportionati transmutantur in mixta sive inanimata, sive animata per varias generationes, et iterum per corruptiones ad suas elementares formas redeunt: c) Corpora viventia vitâ vegetativâ sunt in potentia ad augmentum, evolutionem, generationem; quae si sint etiam sensitiva ut animalia, sunt in potentia quoque ad sensations: si vero pertineant ad supra entia sensibilia, ut sunt homines, quamvis perfectiora, tamen multipliciter perfectibilia remanent: d) ipsa anima humana quae infima in ordine intellectivorum est, quotupliciter limitata et perfectibilis sit, et experimur et suo loco ostendimus. Ergo stat primum assertum.

Prob. mai. quoad 2º nempe in transitu de potentia in actus substantialies et in actus accidentales proprios, inferiora a superioribus moveri seu perfici. Et sane, materia, quae est sub forma substantiali inferioris

ordinis nequit elevari ad ordinem substantialiter superiorem, puta vegetativum vel sensitivum nisi vel per assimilationem quae fit nutritione vel per generationem. Atqui neutra operatio praestari potest nisi ab ente actualiter possidente perfectionem substantiali ad quam elevanda est materia, nam unumquodque agit secundum quod est actu per propriam formam. Ergo omnes transitus de potentia in actum perfectionum substantialium ita coordinantur ut inferiora a superioribus perficiantur. Simile dicatur de perfectionibus accidentalibus propriis essentiarum, quaeque resultant in productione substantiae.

Prob. mai. quoad 3um nempe ipsa entia suprema sensibilia esse insufficientia ad perfectiones essentiales sibi causandas. Nam in omni ente, quod non sit actus purissimus, principium proximum operationis est potentia operativa, principium remotum est eius natura vel forma substantialis (Cfr. Psych. n. 118.). Sed nullum ens materiale comparare sibi potest naturam vel formam substantiali, sed eam a generante recipit. Porro ipsum generans, quum sit agens univocum idest eiusdem prorsus rationis cum generato, indiget et ipsum suam formam vel naturam ab alio generante accipere. Ergo ne fiat processus in infinitum, debemus extra seriem omnium entium materialium, ipso homine non excepto, invenire agens aequivocum ita eminenter continens perfectiones omnium entium materialium, ut sit actualissima perfectio subsistens absque ulla potentialitate vel compositione. Confer pulcherrimum locum S. Thomae (1. p. q. 44. a. 1. ad 1.), in quo S. Doctor demonstrat nullum individuum participans aliquam naturam genericam vel specificam, posse esse absolute causam talis naturae, quia sic esset causa sui ipsius, quod repugnat.

Nostra probatio confirmatur ex immaterialitate animae humanae. Nam animae singulorum hominum nec semper extiterunt et nihilominus utpote immateriales per se subsistentes, nequiverunt produci per transmutationem, quae fit per motum proprie dictum et supponit subiectum corporeum et formaliter extensem, sed produci debuerunt ex nihilo sui et subiecti, videlicet creari. Atqui nullum ens mundanum utpote compositum causare quidquam extra se potest nisi transmutando. Ergo existit extra seriem omnium entium utecumque compositorum actus purissimus, nempe ipsum esse subsistens, cuius proprius effectus sit causare ipsum esse rerum, ultimam videlicet actualitatem omnis essentiae et omnis perfectionis.

17. Obiect. 1^a. In serie generationum secundum opinionem Aristotelis dari potest processus in infinitum anterius, ita ut homines nunc existentes antecesserit series generatorum et generantium infinita. Atqui in tali serie haberemus moventia et mota absque primo motore immobili. Ergo secundum Aristotelem non repugnat processus infinitus motorum et mobilium absque necessitate primi motoris immobilis.

Resp. Conc. mai. Dist. min. haberemus in ea hypothesi seriem infini-

tam moventium et mobilium absque necessitate primi motoris *in ipsa serie*, *Conc.* absque necessitate primi motoris *extra ipsam seriem*, *Nego et nego cons.* Videlicet in ea hypothesi haberemus moventium et motorum seriem infinitam *per accidens*, non autem seriem infinitam *per se*.

Nota. De Sententia Aristotelis circa seriem generatorum et generantium infinitam. Aristoteli yisa est non repugnare series infinita generantium et generatorum sine primo generante, sed optime intellexit et docuit hanc seriem non habere in seipsa rationem sufficientem sui et ideo etiam in tali hypothesi (de cuius probabilitate vel improbabilitate non vacat hic disputare) necessario esse admittendam extra seriem causam efficientem superioris ordinis nempe primum motorem immobilem. Quae necessitas causae supremae et actualissimae evidens est. Nam, etiam praescindendo a necessitate creationis animalium humanarum; si ego generari debui a meis parentibus, utpote non habens in meipso rationem sufficientem mei, parentes mei quoque propter eamdem insufficientiam generari debuerunt a suis parentibus, et hi a suis, atque ita quantumvis ascendamus, numquam deveniemus ad tales avos vel atavos, qui haberint in seipsis rationem sufficientem sui. Si igitur vera esset hypothesis Aristotelis, haberemus ordinatas causas infinitas *per accidens* non *per se*. Etenim

Ordinare causas infinitas per accidens est ita producere aliquem effectum ultimum per infinitas causas univocas intermedias, ut hic effectus, sublatis iis, aequi produci potuisse vel *immediate* a causa suprema aequivoca, vel ab eadem mediantibus *finitis* causis univocis; sublata autem causa suprema aequivoca, non potuisse produci a causis univocis etiam infinitis. Ex. gr. si ad statuam ex molli creta conficiendam, ad quam ipsi digiti artificis immediate sufficerent, hic uti vellet scalpello, nec uno tantum (quamvis unicus esset satis), sed abiepto primo, adsumeret secundum, quo similiter projecto, adsumeret tertium, quartum, quintum sine fine; huiusmodi artifex (si fieri posset) ordinaret *infinitas causas per accidens*, nempe infinitos scalpellos ad statuam conficiendam. Semper enim scalpelli ab eius manu virtutem recipere indigissent.

Ordinare causas infinitas per se significat ordinare seriem causarum subordinatarum diversi ordinis, ita ut extra seriem nulla causa inveniri possit, a qua causae subordinatae suam sufficientiam accipient; in ipsa autem serie quantumvis procedatur in infinitum ab una causa ad aliam, numquam deveniatur ad causam primam a qua causae intermediae sufficientiam, quam in se non habent, recipere valeant. Talis processus per causas *infinitas per se* omnino repugnare ipsi Aristotelii visus est. Et sane non daretur neque intra neque extra seriem causa sufficiens effectus. Porro absurdum est dari effectum sine causa sufficiente. Ex. gr. si ad movendum lapidem requereretur baculus, ad mo-

vendum baculum requireretur manus, ad movendam manum voluntas, ad voluntatem movendam requireretur aliquid aliud, ad hoc aliud movendum requireretur aliud et aliud sine fine, quin, quantumvis in infinitum procedas, invenire queas sive intra sive extra seriem aliquod primum movens non indigens motionem recipere, numquam lapis moveretur. Ergo nimis evidens est processum causarum per se infinitarum repugnare.

Obiect. 2^a. Vivens in sua operatione immanente movet seipsum et nullo modo ab alio moveretur. Ergo non omne quod moveretur ab alio moveretur.

Resp. Dist. antec. Si sermo sit de tali vivente, cuius operatio immansit in supremo gradu perfectionis, nempe sit tam perfecte intranea ut omnimodam independentiam ab extrinseco habeat tum ex parte principii, tum ex parte termini, *Conc.* (tale vivens est solus Deus, ut constat ex Psychologia Th. 26. et 42.). Si sermo sit de tali vivente, cuius operatio immansit non sit in supremo gradu perfectionis, eo quod habeat aliquam dependentiam ab extrinseco sive ex parte principii, sive ex parte termini, sive ex utraque parte, *Nego. Dist. conseq.* si motus sumatur *latissimo sensu*, prouti extenditur ad ipsum supremum gradum operationis immanentis nempe ad vitam Divinam *Conc.* Si motus sumatur *lato sensu* prouti extenditur *tantum* ad gradus operationis immanentis infra supremum, *Nego.*

Solutio huius difficultatis manifesta esse debet omnibus, qui meminerint eorum, quae tradidimus in Psych. Tractat. de Vita. Itaque ne bis eadem dicamus, ad ea loca remittimus, in quibus diligenter enumeravimus varios gradus viventium finitorum, a plantis usque ad angelos, atque ostendimus eorum operationes immanentes non habere omnimodam independentiam ab extrinseco, neque omnimodam immunitatem a potentialitate, sed maiorem minoremve pro diverso gradu perfectionis vitalis uniuscuiusque infra supremum.

Obiect. 3^a. Corpora elementaria (quae atomos moderni cum Democrito appellare malunt) simul sumpta cum suis viribus naturalibus plus possunt, quam pauciora. Ergo si pars eorum non erit causa sufficiens entium quae vegetant, sentiunt, intelligunt; poterunt omnia simul, vel saltem magna pars eorum ea entia causare.

Resp. Dist. antec. plus possunt *quantitative* et tantum in eodem ordine, *Conc.* plus possunt *quidditative* et in ordine superiori, *Nego. Nego conseq.* (vide inferius n. 19. ad 2. Obiect.).

Obiect. 4^a. Quamvis mobile careat *formaliter* perfectione acquirenda per motum, potest illam ante motum habere *aequivaleenter*. Atqui si hoc verum est, poterit aliquid movere seipsum *primo*. Ergo falsum est principium: *quidquid movetur, ab alio movetur.*

Resp. Nego mai. et min. Nam quidquid proprie movet seipsum, transit de potentia in actum. Quidquid transit de potentia in actum

est compostum, quia nequit secundum idem esse simul in potentia et in actu. Quidquid est compositum causatur intrinsece a componentibus, extrinsece a causa efficiente. Et ideo *Nego conseq.*

Ratio autem cur negata fuerit maior haec est. Id quod dicitur *carere formaliter* aliqua perfectione acquirenda per motum, et nihilominus affirmatur eam iam *habere aequivaleenter*, vel eam ante motum habet aequivaleenter per seipsum ita ut iam sit aequo perfectum ac si eam haberet formaliter, vel ita eam habet aequivaleenter ante motum, ut non sit aequo perfectum ac si eam haberet formaliter, qualiter videlicet eam habebit post motum. Si primum, est impossibile ut moveat se ad eam formaliter acquirendam. Nihil enim potest seipsum mouere ad acquirendam perfectionem, quae ipsum nullo modo perficiat nec meliorem reddit: ex. gr. nequit intellectus moveri ad acquirendam novam cognitionem per quam nihil prorsus novi cognoscatur. Si secundum, impossibile est ut eam habuerit prorsus *aequivaleenter* ante motum. Si igitur ante motum carebat aliquo gradu perfectionis, non potuit novum hunc gradum sibi dare independenter ab alio, quod iam vel formaliter vel eminenter hanc perfectionem possidebat. Nisi dicere velimus causentiam alicuius perfectionis esse causam efficientem eiusdem.

THESIS V.

Existit prima causa non causata, videlicet ens a se.

PROBATUR.

I. Vel *omnia* entia, quae existunt, sunt entia *a se*, talia nempe quae existunt *vi essentiae suae*, vel *omnia* sunt entia *ab alio*, vel *non omnia* sunt entia *ab alio*. Atqui primum est evidenter falsum; secundum est evidenter absurdum: etenim essent simul et non essent entia *ab alio*, si nullum esset *ens a se*. Ergo existit aliquid *ens a se*, a quo *entia ab alio* recipient suam existentiam, quodque utpote existens *vi essentiae suae*, est *ens necessarium*.

II. Est impossibile ut aliquid sit, quin detur ratio adaequate sufficiens sui esse. Sed nullum causatum et factum, et nulla multitudo sive finita, sive infinita solorum causatorum et factorum habet in se rationem adaequate sufficientem ad essendum; ergo ultra *omnia causata*, et praeter quamcumque multitudinem sive finitam sive infinitam solorum causatorum et factorum, dari debet aliquid incausatum (1).

Prob. min. per partes. Quod 1um. Nullum *ens causatum* est ratio sufficiens suae existentiae. Quod enim ad essendum indiget alio, non est sibi perfecte sufficiens ad essendum, sed omne *ens causatum* in-

(1) Cfr. P. Sylvest. Maurum Quaest. Philos. q. 7.

diget causa, ad hoc ut sit. Ergo. *Quoad 2um*. Nulla multitudo finita causatorum est sibi perfecte sufficiens ad essendum. Fiat inductio omnium multitudinum: Sit binarium causatorum A et B. Dicimus: A causatur a B. B nequit causari ab A, neque a seipso. Non a seipso, quia nihil esse potest causa efficiens sui ipsius: neque ab A, quia si A est effectus B, impossibile est ut causet suam causam. Ergo B causatur ab aliquo tertio, quod sit C; ergo binarum ex A et B non sibi sufficit ad essendum. Ex eadem ratione nec ternarium causatorum, nec quaternarium, nec quaecumque alia multitudo finita sibi sufficiunt ad essendum. *Quoad 3um*. Nec multitudo infinita causatorum est sibi perfecte sufficiens ad essendum. Quia est impossibile ut addendo insufficientiae novam insufficientiam, imminuat insufficientia, sed potius augetur. Ex. gr. binarium duorum pauperum, quorum neuter possit habere panem, nisi aliis eis dederit, est quidem sibi insufficientis, sed ternarium est magis insufficientis, quia indiget pluribus panibus, et *infinita multitudo* (si dari posset) esset infinite insufficientis. Similiter si infimus annulus alicuius catenae caret virtute, ut maneat pensilis, et ideo indiget ut sustineatur; si sustineretur ab alio annulo eiusdem rationis, quum neque hic virtutem habeat manendi pensilem, indiget ut sustineatur ab alio, et quantumvis multiplicarentur huiusmodi annuli se invicem sustinentes, integra catena in terram caderet, nisi superior annulus sustineretur vel a manu vel ab aliquo habente hanc virtutem sibi intrinsecam.

OBJECTIONES.

19. **Obiect. 1^a.** Non repugnat mutua causalitas. Ergo possunt entia causata esse sibi invicem causa essendi.

Resp. Dist. ant. Non repugnat mutua causalitas in diverso ordine causarum et ubi non involvitur necessitas mutuae prioritatis in existendo, *Conc.* non repugnat mutua causalitas in eodem ordine, scilicet, ubi involvitur necessitas mutuae prioritatis in existendo, videlicet inter duo quorum utrumque existere deberet prius altero, ad exercendam in alterum causalitatem suam, *Nego. Nego conseq.* Nam haec mutua causalitas involvit necessitatem mutuae prioritatis in existendo. Atqui repugnat ut aliquid sit causa existendi ei, a quo debet recipere existentiam. Deberet nempe simul existere et non existere, quod est nimis absurdum.

Obiect. 2^b. Aliquando tota collectio efficere potest id, quod unumquodque membrum collectionis efficere nequit. Ergo ex eo quod unumquodque ens finitum nequeat causare sibi existentiam non sequitur necessario totam collectionem singulis membris existentiam causare non posse.

Resp. Dist. antec. Quando insufficientia est tantum *quantitativa*, *Conc.* quando insufficientia est *quidditativa*, *Nego*; et *nego conseq.* In-

sufficientia ad sibi causandam existentiam est de essentia entis causati *quatenus habet talem essentiam*, quae ab alio causari indiget, *non quatenus est pars alicuius collectionis*, et ideo in unoquoque essentialiter inest insufficientia totalis ad formalem effectum existentiae propria virtute causandum. Ex. gr. insufficientia penicilli vel scalpelli ad causandum *propria virtute* formalem effectum artis, nempe picturam vel statuam est essentialis ideoque totalis. Quapropter quantumvis multiplicentur penicilla vel scalpella, numquam haec, etiam simul collecta, poterunt independenter a manu artificis causare picturam vel statuam. Similiter collectio centum vel mille lapidum non aequivalet perfectioni quidditativae unius bovis; neque collectio centum vel mille asinorum aequivalet perfectioni quidditativae unius hominis.

Criterium igitur nostrae distinctionis firmiter teneatur. Quando prae dicatum aliquod competit parti alicuius totius *non sub formali ratione partis*, nempe *quatenus* excludit a se consortium aliarum partium (quae insufficientia vocari potest *quantitativa*); *sed sub formali ratione essentiae*, quam habet communem cum toto, competit *a fortiori* ipsi toti. Ex. gr. si omnes et singulæ partes alicuius totius sunt materiales, *a fortiori* totum est materiale. Si itaque omnes et singulæ partes alicuius totius sunt causatae et factae, *a fortiori* totum est causatum et factum; ex. gr. si omnes et singulæ partes templi sunt causatae et factae, *a fortiori* totum templum est causatum et factum. Ratio est, quia non aliter quis causat totum quam causando, et componendo vel ordinando partes; ergo si omnes partes totius sunt causatae et invicem ordinatae ad constitendum totum, *a fortiori* causatum est ipsum totum.

THESIS VI.

Existit ens necessarium.

PRAENOTIONES.

20. I. **Characteres contingentiae.** *Contingens* vocatur quidquid ita existit, ut potuerit non existere. Ad cognoscendum, utrum aliquod ens sit contingens, opus non est ut videamus eius ortum vel interitum; sed sufficit ut tales exhibeat characteres, quibus intelligatur eius essentia non includere in suo conceptu necessitatem existendi, utpote quae non habeat intrinsecam determinationem ad esse. Unde fit, ut huiusmodi essentiae optime concipi valeant non solum sine existentia exercita, sed etiam sine existentia signata. Itaque *character proprius entis contingentis* quatenus contingentis est *indeterminatio ad esse*, cui respondet *intrinseca indigentia accipiendi ab extrinseco determinacionem ad esse*.

II. Quaenam entia habeant characteres contingentiae. Characteres proprios contingentiae habent non solum omnia entia quomodocumque composita ex actu et potentia (videlicet compositione sive *physica* seu in ordine essentiae, sive *metaphysica* seu in ordine existentiae); sed etiam principia intrinsece constitutiva eorum. Etenim

1º entia composita nequeunt determinari ad essendum nisi mediantibus componentibus, idest mediantibus principiis intrinsece constitutivis eorundem.

2º Eorum principia intrinsece constitutiva (quae ad hoc ut constituent aliquod unum, necessario se habent ad invicem ut *potentia* et *actus* in eo *ordine* in quo fit *compositio*) a) indigent causa efficiente compositionem, quum nequeant ex se determinari ad esse compositi constituendum, b) quando agitur de primo esse compositi non generanti constituendo, nequeunt praesupponi existere ante existentiam compositi, sive hoc sit compositum materiale (idest compositum non solum in ordine existentiae, sed etiam in ordine essentiae) sive sit compositum immateriale (idest compositum in ordine existentiae tantum). Ratio est quia quidquid se habet ut potentia subiectiva in aliquo ordine nequit esse neque concipi actuum in eo ordine independenter ab actu eiusdem ordinis, neque hic actus esse potest independenter a potentia subiectiva ad quam refertur, quia, ut demonstravimus (Phil. Prim. Q. 8. Th. 20.), actus et potentia transcendentaliter referuntur ad invicem immediate. Iamvero existentia potentiae sub actu est existentia compositi. Ergo si compositum est ex se indeterminatum ad esse, a fortiori erunt indeterminata eius principia intrinsece constitutiva.

Ergo non solum generabilia et corruptibilia, quae etiam quando existunt retinent *potentiam intrinsecam ad non esse*, quia eorum potentia materialis, quum sit contrarietati subiecta, potest successive actuari a pluribus formis substantialibus, quaeque idcirco a S. Thoma vocantur *possibilita esse et non esse*; sed etiam eorum principia intrinseca sunt contingentia. Quin immo ipsae substantiae finitae immateriales, quae sunt *incorruptibles* et ideo quando existunt non habent *potentiam intrinsecam ad non esse*, quia non sunt compositae ex actu et potentia in ordine essentiae, nempe ex materia et forma; tamen, quum sint compositae ex actu et potentia in ordine existentiae, indigent causa extrinseca producente et conservante eas in suo esse, et ideo non sunt immunes a potentia extrinseca ad non esse. Hae substantiae immateriales vocantur a S. Thoma *necessaria non per se*, eo quod, quamvis in sua essentia non habeant potentiam intrinsecam ad non esse; tamen quum non sint suum esse existentiae, habent causam suae necessitatis aliunde nempe ab ente per se necessario, quod est Deus. Cfr. Psych. n. 167. III.

PROBATAR THESIS.

21. Existunt entia contingentia. Ergo existit ens per se necessarium. *Probo sequelam.* Ens contingens debet determinari ad existentiam ab alio. Quod si et hoc fuerit contingens, debuit ab alio determinari ad existendum. Ergo ne procedamus in infinitum, devenire debemus ad ens quod non indiget determinari ab alio ad existendum, nempe ad *ens per se* necessarium.

Ens necessarium esse actum purissimum subsistentem demonstrabimus in quaest. III. in qua agemus de Divina Simplicitate.

THESIS VII.

Ex variis gradibus perfectionum, quae in entibus inveniuntur ostendit S. Thomas a) existere aliquod ens, quod est caeteris entibus causa existentiae, bonitatis et omnis perfectionis: b) hoc ens esse verissimum, optimum et nobilissimum et per consequens maxime ens, immo ipsum esse subsistens, videbilet ens infinite perfectum secundum omnem rationem perfectionum.

PRAENOTIONES.

22. Ad vim demonstrationis assequendam legitime intelligenda sunt principia, quibus S. Doctor innititur, et notiones, quas subaudit. Itaque

a) **Unum ex principiis est:** « *In tantum aliquid dicitur magis vel minus perfectum secundum aliquam perfectionem, in quantum magis vel minus appropinquat ei, quod est maxime perfectum in eodem genere perfectionis.* » Quo in principio vocabulum *genus* non sumitur stricto sensu pro genere sive physico sive logico; sed latissimo sensu *pro quacunque ratione perfectionis* etiam transcendentalis, puta vitae, cognitionis, bonitatis, esse etc.

b) **Allud principium est:** « *Quod est maxime tale in aliquo genere perfectionis est causa omnium, quae sunt illius generis.* » Hoc principium, in quo vocabulum *genus* accipi debet latissimo sensu, sic demonstratur a S. Thoma (1).

« *Quod alicui convenit ex sua natura, et non ex aliqua causa, minoratum in eo et deficiens esse non potest. Si enim naturae aliquid essentiale subtrahitur vel additur, iam altera natura erit, sicut et in numeris accedit, in quibus unitas addita vel subtracta speciem variat. Si autem, natura vel quidditate rei integra manente, aliquid minoratum inveniatur, iam patet quod illud non simpliciter dependet*

(1) C. G. L. 2, c. 15.

« ex illa natura, sed ex aliqua alia, per cuius remotionem minoratur.
 « Quod igitur alicui minus convenit, quam aliis, non convenit ei ex sua
 « natura *tantum*, sed ex alia causa. Illud igitur erit causa omnium in
 « aliquo genere, cui maxime convenit illius generis praedicatio, etc.».
Quae verba S. Doctoris ita declarantur:

Quod alicui competit vi essentiae suae non potest augeri vel minui, sed consistit in *indivisibili*: non enim potest aliquid esse magis vel minus homo, magis vel minus risibile etc. Et sane perfectio, quae enti inest ex intrinseca necessitate essentiae suae, qualis est perfectio specifica et constitutiva seu distinctiva talis essentiae, non potest sive ab hoc ente sive ab alio haberi secundum gradus diversos superiorem vel inferiorem, sed consistit in certo gradu non admittente latitudinem in sua ratione, quemadmodum numerus quilibet determinatus, ex. gr. *ternarius*, constituitur in ratione indivisibili, ita ut non possit esse magis vel minus ternarius. Similiter perfectio specifica animalis rationalis, quae inest homini ex intrinseca necessitate essentiae suae non potest esse in alio ente sive superiore, sive inferiore, sed in homine tantum, neque in ipso homine admittit gradus, ut possit esse magis vel minus animal rationale. Necesse est ergo, ut omnia entia, quibus perfectio alicuius generis, ut bonitas, vita, esse, inest minorata, nempe secundum gradus maiores vel minores infra supremum, acceperint aliunde tales perfectiones, quum eas *non habeant ex intrinseca necessitate essentiae suae*. Debuerunt videlicet in eis causari ab alio, sicut motus a sagittante causatur in sagitta. Et quoniam de hoc alio institui potest eadem quaestio, devenire tandem debemus ad talem causam, de cuius essentia sit vel *formaliter* vel *eminenter* perfectio ab ea in aliis causata. Ergo verum est principium S. Thomae: *Quod est maxime tale in aliquo genere perfectionis est causa omnium quae sunt illius generis.*

c) **Perfectiones aliae sunt simplices aliae mixtae.** *Perfectiones simplices* eae sunt, quae nullam in suo conceptu imperfectionem, idest limitationem seu potentialitatem involvunt: v. g. bonitas, vita, cognitione esse. *Perfectiones mixtae* sunt eae, quae in ipso suo conceptu aliquam maiorem vel minorem imperfectionem i. e. limitationem seu potentialitatem involvunt ex. gr. vegetabilitas, sensibilitas, rationabilitas, etc. Nam vegetabilitas importat perfectionem vitae limitatam ad operationes augmenti, nutritionis, generationis materialis; sensibilitas importat vitalem perfectionem cognitionis limitatam ad conditiones materiae individualis; rationabilitas eamdem perfectionem limitat ad cognitionem discursivam et ad imperfectiones intellectionis humanae. Ad perfectiones mixtas pertinent essentiae et proprietates creaturarum.

d) **De causa efficiente perfectionis mixtae.** *Perfectiones mixtae* debent ultimatum causari ab illo ente, de cuius essentia est perfectio simplex, quae continet quidquid perfectio est in perfectione mixta.

Etenim quidquid perfectionis habetur in perfectione mixta est aliqua participatio perfectionis simplicis. Et sane, si perfectio mixta in rationes ipsam constituentes resolvi posset, resolveretur in aliquam potentiam et in aliquem actum, qui sit participatio simplicis perfectionis. Ex. gr. planta est essentialiter vivens mere vegetativum, qui est infimus maximeque materialis gradus viventium. Si haec essentia quae importat perfectionem mixtam, resolvi posset in rationes constitutivas sui, haberemus ex una parte perfectionem vitae idest principii immanenter operativi, ex alia vero parte materialitatem limitantem perfectionem operationis immanentis ad meram vegetationem.

Corollarium 1. *Perfectiones essentiales creaturarum, quamvis consistant in indivisibili et idcirco nequeant augeri vel minui, quin pereat ipsa earum essentia (ut sub lit. b diximus); habere tamen debent causam efficientem primariam in altiori ordine, idest causam non univocam sed analogicam.* Quod enim in creaturis importat rationem purae perfectionis, invenitur semper auctum vel imminutum in diversis essentiis infra gradum supremum prouti ad constituendam unam vel aliam essentiam, debet magis vel minus a potentialitate coarctari. Porro quidquid perfectionis potest augeri vel minui procedere tandem debet ab ente, quod est maxime idest infinite perfectum vel formaliter vel eminenter in eo genere perfectionis. Ita corrigitur a S. Thoma sententia Platonis ponentis *per se hominem, per se equum* etc. esse causas primarias omnium hominum, omnium equorum etc. (1).

Corollarium 2. *Perfectiones simplices, quum nullam in suo conceptu imperfectionem dicant, identificantur cum perfectione essendi in sua amplitudine accepta;* et ideo si accipiuntur in supremo gradu, identificantur cum ipso esse per se subsistente.

PROBATUS THESES.

23. I. Quum perfectio essentialis consistat in indivisibili, ita ut ex. gr. aliquis nequeat esse magis vel minus homo; necesse est ut perfectiones, quae secundum magis vel minus possidentur ab aliquibus, non sint de eorum essentia, sed ab alio receptae. Et ne fiat processus in infinitum, deveniendum est ad aliquod ens, quod has perfectiones non possideat secundum magis vel minus, sed in tota earum plenitudine identificatas habeat cum sua essentia, et per hoc sit causa harum perfectionum omnibus, qui eas participant. Iamvero in rebus omnibus huius universi deprehendimus puras perfectiones essendi, vivendi, cognoscendi etc. inveniri minoratas. Ergo necesse est ut existat tale ens, quod eas possideat in tota earum plenitudine identificatas cum sua essentia, et ideo sit causa harum perfectionum in aliis.

(1) Cfr. 1. p. q. 6. a. 4. et q. 45. a. 5. ad 1.